

OBČASNÍK SPUSA

PROSINEC 2014

číslo 12.

SPOLEČNOST PŘÁTEL USA – THE SOCIETY OF FRIENDS OF THE USA
ČESKO-AMERICKÝ KLUB – THE CZECH-AMERICAN CLUB
POBOČKA PRAHA – hlavní město

Díky laskavosti našeho Vzdělávacího střediska stále pokračuje **výuka angličtiny**, nyní však každý pátek od 14 do 15ti hodin. Pak někdy následuje **kulturní program** s přátelským posezením. Program bývá oznámen samostatně. Těšíme se na Vaši účast.

Den díkůvdání (anglicky *Thanksgiving Day*) je tradiční severoamerický svátek, který patří do období dožínek. Historicky bylo díkůvdání orientováno k Bohu, časem se ale tato náboženská tradice změnila s vývojem společnosti. Den díkůvdání je svátek oslavující hojnou úrodu, o kterou se dělili Poutníci (první severoameričtí osadníci – *Pilgrim Fathers*) a původní obyvatelé Ameriky. Dnes se Den díkůvdání slaví druhé pondělí v říjnu v Kanadě a čtvrtý čtvrtek v listopadu v USA.

Kanada: V angličtině se používá výraz *Thanksgiving* a ve francouzštině *Action de grâce*. I když se samotný svátek slaví v pondělí, maso se může jíst v průběhu celých třech dní. Kanaďané slaví tento svátek v rodinném a přátelském kruhu při tradiční hostině, na které nechybí samo sebou velký dozlatova upečený nadívaný krocan, brusinky, štouchané či zapečené brambory a dýňový koláč. Lidé také využívají jeden z posledních podzimních víkendů k rekreaci, sportování, oddechu, kulturnímu vyžití, turistice a rybaření.

Spojené státy americké: V USA se také používá výraz *Thanksgiving*. Zde se tento svátek slaví čtvrtý čtvrtek v listopadu na konci žní. Jde o federální svátek, což znamená, že ho slaví všechny státy federace. Při tomto svátku se sejde celá rodina a na stole nesmí chybět krocan s nádivkou a brusinkovou omáčkou a také dýňový koláč. Po celé 3 až 4 dny se Američané veselí a baví s rodinou a přáteli. Nemůže chybět ani tradiční americký fotbal, nakupování, průvody, v televizi běží speciální programy, apod. Od doby, kdy bylo v roce 1941 konání svátku ustanoveno zákonem na čtvrtý čtvrtek v listopadu, se Den díkůvdání slaví v rozmezí od 22. do 28. listopadu.

Halloween je anglosaský lidový svátek, který se slaví 31. října, a to den před křesťanským svátkem Všech svatých, z jehož oslav se v Irsku vyvinul. Děti se oblékají do strašidelných kostýmů a chodí od domu k domu s tradičním pořekadlem *Trick or treat* (*Koledu, nebo vám něco provedu - v Americe typické pomalování automobilů, dveří, zubní pasta na dveřích...*) a „koledují“ o sladkosti. Svátek se slaví většinou v anglicky mluvících zemích, převážně v USA, Kanadě, Velké Británii, Irsku, Austrálii, Novém Zélandu aj. Název vznikl zkrácením anglického „All-Hallows-eve“, tedy „Předvečer Všech svatých“.

Zvyky Halloweenu se rozvinuly v Irsku na základě zvyků oslavy svátku Všech svatých, který byl přenesen do Irska z Říma. Opírají se o původně židovskou tradici slavení svátků již od předchozího večera, neboť Židé počítali začátek dne již předchozím západem slunce. Vystěhovalci zvyk přenesli v 19. století do USA, kde se všeobecně rozšířil, a odtud ho s expanzí americké kultury přejímaly další země. V době irského národního obrození se kolem roku 1830 rozšířil názor, že Halloween vznikl z předkřesťanských keltských tradic, např. svátku Samhain.

Toto pojetí přijal i etnolog James Frazer, který Halloween v knize *Zlatá ratolest* popisuje jako pohan-
ský svátek s tenkou křesťanskou slupkou. Podobné romantické teorie se dodnes často citují, jsou však považovány za překonané.

Tradičními znaky Halloweenu jsou vyřezané dýně se svíčkou uvnitř, zvané jack-o'-lantern, dále čarodějky, duchové, černé kočky, košťata, oheň, příšery, kostlivci atd. Typickými barvami jsou černá a oranžová. V České republice nejde o tradiční svátek. Některé domácnosti si před dům symbolicky dávají jack-o'-lantern, ale ani tyto domácnosti nejsou obvykle připravené na trick-or-treating, a do Halloweenu se tím pádem nezapojují.

Halloween v naší ostravské pobočce v roce 2012 (letošní fotky se totiž nepovedly)

Santa Claus známý též jako Svatý Mikuláš, Otec Vánoc nebo jednoduše **Santa** je legendární osoba, která v mnoha západních zemích dává dárky všem hodným dětem. Tradičně na Štědrý večer 24. prosince nebo 6. prosince (svátek Svatého Mikuláše). Legenda má z části základ v legendárním vyprávění vztahujícím se k osobě Svatého Mikuláše. Velmi podobný příběh je v řeckém a byzantském folkloru spojován s Basilem Velikým. Svátek svatého Basila 1. ledna je časem vyměňování dárků v Řecku.

Původně byl zobrazován v biskupském rouchu. Dnešní Santa Claus je většinou zobrazován jako oblý, veselý, bělovousý muž nosící červený klobouk s bílým lemem. Bílé lemované kalhoty s černým koženým páskem a boty. Santa Claus žije na dalekém severu v kraji věčného ledu. Poloha Santova obydlí kolísá od severního pólu po Korvatunturi v Laponsku. V americké verzi Santa přilétá na svých sáních, tažených létajícími soby. Do domu se dostává komínem tak, že do něj skočí a přistane v krbu. Tam dá dárky do punčoch, které si děti nachystaly na krbovou římsu, než šly spát.

Původ: Název Santa Claus vznikl chybou ve výslovnosti nizozemského, (*holandského*), slova *Sinterklaas*, které je zkratkou slova *Sint Nicolaas* (Svatý Mikuláš).

Nejrozšířenější moderní vzezření Santa Clause jako tlustšího muže s vousy v červeno-bílém oblečení se někdy mylně označuje jako výtvor reklamní kampaně na Coca-Colu ve 30. letech 20. století. Avšak již před rokem 1931, kdy Coca-Cola začala používat Santa Clause v reklamě, byl tento vzhled považován za standardní a zpopularizovala ho zřejmě již reklamní kampaň na nápoje společnosti White Rock, která jej takto začala znázorňovat od roku 1915.

Americká popularita: Santa Claus se v Americe uchytí právě proto, že se stal symbolem zimních oslav pro všechny. Byl ušitý na starý americký ideál „melting pot“ - hrnce, kde se smíchají všichni imigranti dohromady a jejich starosvětské zvyky zaniknou. V předcházejících generacích např. i věřící židé vodili své děti, aby si popovídaly se Santou. Ale situace se dnes poněkud mění. Melting pot už není populární. Na jedné straně si věřící uvědomují, že Santa podemílá jejich tradice. A na druhé straně, lidé vidí, že Santa slouží komerční mašinerii. Problém ale je, že zatím žádný jiný unifikující symbol zimních svátků v Americe neexistuje.

Sobi: Podle současné představy jsou sáně s dárky taženy devíti létajícími soby. Poprvé se sobi v souvislosti se Santa Clausem objevili v roce 1823 v básni *Account of a Visit from St. Nicholas*, kterou napsal pravděpodobně Henry Beekman Livingston, z pozdějších zpracování je známá též jako *The Night Before Christmas*, kde se zmiňuje osm sobů – *Dasher, Dancer, Prancer, Vixen, Comet, Cupid, Dunder* a *Blixem*, kteří táhnou jeho sáně. Jména Dunder a Blixem pochází pravděpodobně z nizozemštiny a v dalších vydáních básně procházela tato různými změnami, až se postupně ustálila na současných podobách *Donner* a *Blitzen*.

Devátý sob, Rudolph, se objevil až v roce 1939. Tehdy Robert L. May napsal pro síť obchodních řetězců Montgomery Ward rýmovaný příběh *Rudolph the Red-Nosed Reindeer* o sobovi, který měl zářící červený nos, kvůli čemuž nebyl ostatními soby přijímán mezi sebe, dokud si ho nevšiml Santa Claus, který Rudolpha požádal, aby vedl jeho sáně v mlze, neboť kvůli ní hrozilo, že děti nedostanou včas své dárky. Jen během roku 1939 bylo dětem rozdáno 2,4 milionu výtisků tohoto příběhu. Dalšího úspěchu se příběh dočkal v roce 1949, kdy vyšla zhudebněná verze od Johnyho Markse, kterou nazpíval Gene Autry. Příběh byl i několikrát převeden na filmové plátno a dodnes patří v USA mezi oblíbené.

Ježíšek versus Santa Claus: V Česku a na Slovensku práci vykonává Ježíšek. V dalších zemích má podobnou roli např. Děda Mráz (Rusko), Joulupukki (Finsko) nebo Père Noël (francouzsky "otec Vánoce"), Jultomten (Švédsko). Santa Claus je dominantní hlavně v USA, Kanadě a Velké Británii.

Mikuláš versus Santa Claus: Tradiční postavou českých vánoc je kromě Ježíška i Svatý Mikuláš, který má na rozdíl od Santa Clause atributy biskupa. Jestliže byli v období nesvobody vytlačováni Ježíšek a Mikuláš Dědou Mrázem, v dnešní době jsou vytlačováni Santou Clausem. Proti tomu existují skupiny lidí, kteří toto odmítají.

Slavení vánoc v USA: V mnoha státech v tomto období sněží, a tak je vánoční večere podávána uvnitř. Sestává z pečeného krocana, husy, kachny nebo šunky polité brusinkovou omáčkou. Výběr dezertů je mnohem bohatší. Podává se biskupský chlebiček, dýňový koláč, ovocný pudink polívaný brandy, koláčky nadívané kandovaným ovocem aj. Vzhledem k značné různorodosti jednotlivých států se však vánoční tradice velice liší. Například na Hawaii Vánoce začínají s příjezdem Vánoční lodi, což je loď přivázející obrovský náklad tradičních vánočních pokrmů. Santa Claus sem přijíždí rovněž po vodě ve svém člunu. V Pennsylvánii, moravští imigranti tvoří pod vánočním stromkem krajinu nazývanou putz. Zatímco Němci jsou obdarováni Belsnicklem, který je udeří svým proutkem, pokud se během roku chovali špatně.

Dovoluji si připomenout možnost placení členských příspěvků. Můžete osobně nebo přímo na náš účet, který má čís: 135 135 383/ 0300 Poštovní spořitelny, tj. kdekoliv na poště nebo z bankomatu. Současně připomínám i prosbu na zasilání vašich příspěvků do Občasníku. Za pražskou pobočku Petr Jílek